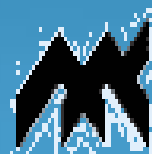


# קבוצות מיקוד ככלי למחקר איכותני

ד"ר אסתר בהט

[Stbahat@gmail.com](mailto:Stbahat@gmail.com)



אוניברסיטת חיפה  
University of Haifa

# מהי קבוצת מיקוד

ראיונות עומק אישיים הנערכים במסגרת קבוצתית,  
דרכם ניתן ללמוד על תהליכים, רגשות ועמדות מעבר  
לתפיסה של היחיד

# ומהי לא...

- אינה קבוצת תמיכה

- אינה קבוצה שצריכה להגיע להחלטה משותפת

# מתי?

- אילוצים - זמן כסף
- כמחקר מקדים כדי להגיע לתובנות
- אם השיטה מתאימה לנושא הנחקר

# יתרונות

- מספר מרואיינים בו זמנית
- עלות יחסית נמוכה
- קבוצה הומוגנית
- דינמיקה בין-אישית

# מגבלות אפשריות

- מידת התוקף של הממצאים
- מידת השליטה
- קושי בעיבוד הנתונים
- דרושה מיומנות הנחייה
- לוגיסטיקה מורכבת
- בלתי צפוי

# תפקידי המנחה

1. תכנון
2. הנחייה
3. עיבוד הנתונים
4. הצגת הממצאים

# 1. תכנון - מדגם מכוון

- "מדגם מכוון" (purposeful sample) - בחירת משתתפים אשר דרכם ניתן ללמוד על נושאי המחקר

1. קבוצות מאורגנות **מראש** (pre-existing)

2. קבוצה שמאורגנת **לצורך המפגש** (purpose-constructed)

היכרות מוקדמת עם המשתתפים, או מידע מוקדם עליהם, מסייעים להחליט באיזה סגנון לנהוג עימם במהלך הדיון, ומסייעים ביצירת אווירה של פתיחות ואמון



# תכנון - הזמנת המשתתפים

- טלפון, מכתב, בעל פה
  - באמצעות איש קשר או באופן ישיר
- איש קשר - ההנחה היא שיש לחברים תחושת מחויבות הדדית וכך מובטחת השתתפותם
- איש הקשר מקבל הדרכה כיצד עליו לפנות למשתתפים ולהציג בפניהם את מטרת המחקר, הסודיות המובטחת, והשימוש במידע - למטרות מחקר בלבד
- באופן ישיר - ההזמנה מתבססת על טקסט קבוע ומשמשת מעין חוזה בלתי פורמאלי בין החוקר לבין המשתתפים

# תכנון - היערכות

- מספר המשתתפים
- מספר הקבוצות
- זמן
- מקום
- כיבוד קל ומתנה (אפשר)
- מציאת עוזר מנחה שתפקידיו
  - אחראי על הקלטת הדיון
  - רישום תצפית
  - סיכום הדיון

## 2. הנחייה

- פתיחה
- שאלות - "מדריך ראיון"
- מיומנויות

# הנחייה - פתיחה

- רושם ראשוני
- הצגה עצמית
- תודות
- משפטי הסבר כלליים על המחקר
- הסכמה - של חברי הקבוצה
- הצבעה על המכנה המשותף בין האנשים
- הכרות ראשונית

# הנחייה - שאלות

- שאלות פתוחות על פי "מדריך ראיון"
- שאלות המבררות תחושות, רגשות ותפיסות
- שאלות נוספות שעלו במהלך הדיון

# מדריך ראיון

חמישה סוגים של שאלות

1. שאלת פתיחה המאפשרת למשתתפים ליצור ביניהם קשר ראשוני

"...אני מבקשת שכל אחד יספר על עצמו בדרך שהוא בוחר"

2. שאלת מבוא כללית המאפשרת למשתתפים להתחיל לחשוב על הנושא

הנחקר, ונותנת להם הזדמנות לשקף את ניסיונם ולהביע את דעתם

"יספרו בבקשה באופן פתוח על המשפחה/קבוצת החברים/מקום

העבודה שלכם..."

# מדריך ראיון

3. שאלות מעבר המעניקות למשתתפים אפשרות להעמיק בנושא הנחקר

"...מה מאפיין את מערכות היחסים בארגונים מהסוג שלכם", "כיצד מתנהלות הפעילויות בארגונים מהסוג שלכם"

4. שאלות מפתח המתמקדות בנושאי המחקר

"במה שונות מערכות היחסים ואופן התנהלות הפעילויות בארגונים מהסוג שלכם בהשוואה לארגונים מהסוגים האחרים", "מה מניע אתכם ומה מניע אנשים אחרים לפעילות בארגונים מהסוג שלכם"

5. שאלת סיכום המאפשרת למשתתפים להוסיף על הנאמר

"... האם מישהו רוצה להוסיף משהו?"

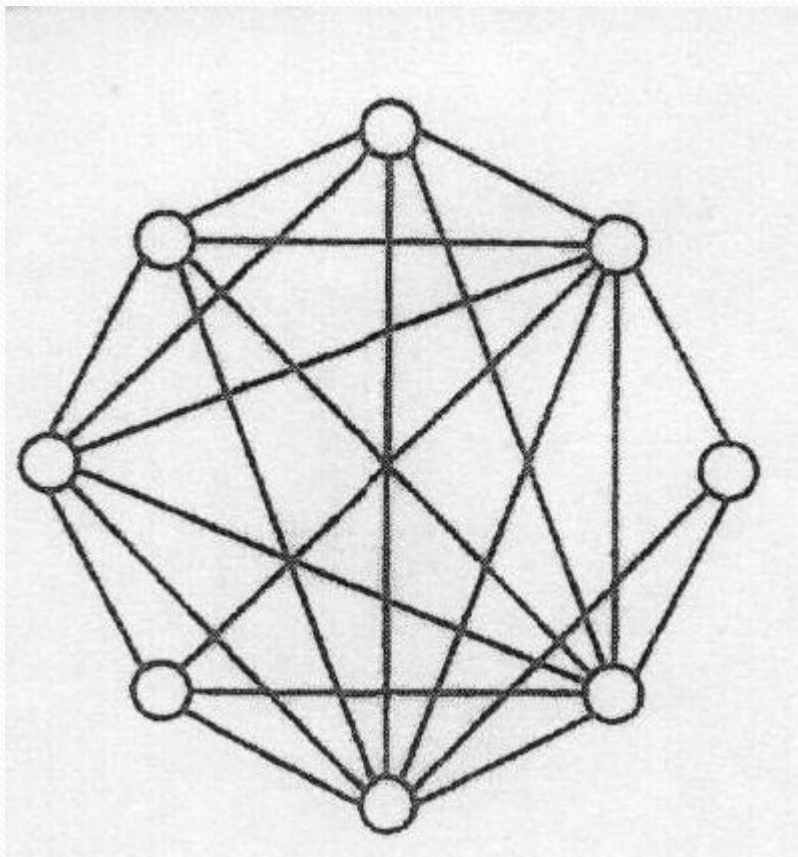
# הנחייה - מיומנויות

- יצירת אינטראקציה
- גיבוש נורמות
- ידע בתהליכים קבוצתיים - בניית תהליך
- פיתוח סיעור מוחות
- ניהול קונפליקטים
- אחריות אתית

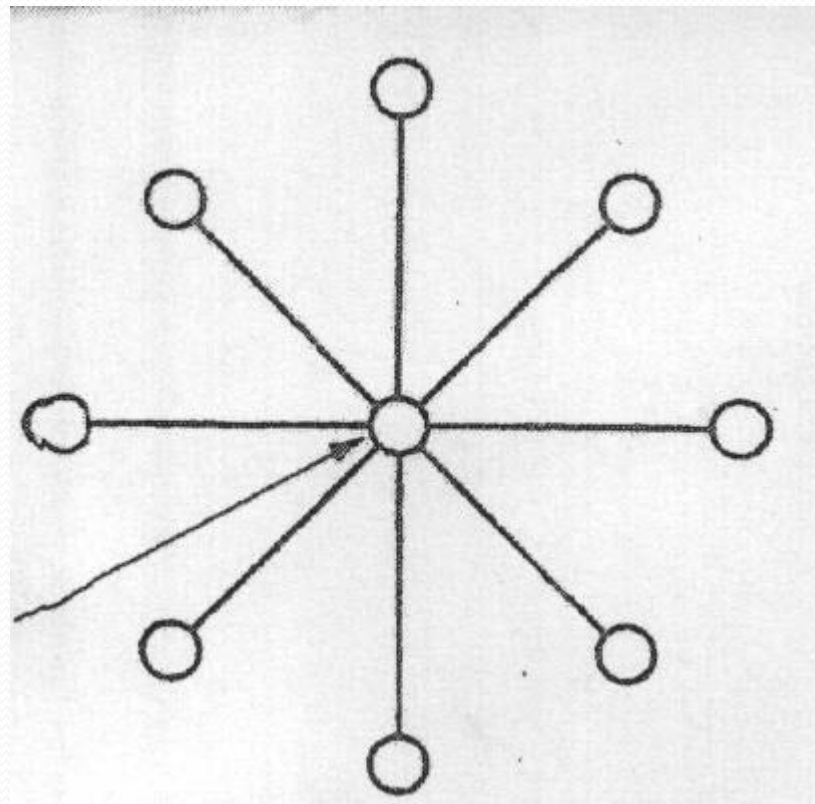


# אינטראקציה

בין המשתתפים עצמם



בין המנחה לבין המשתתפים

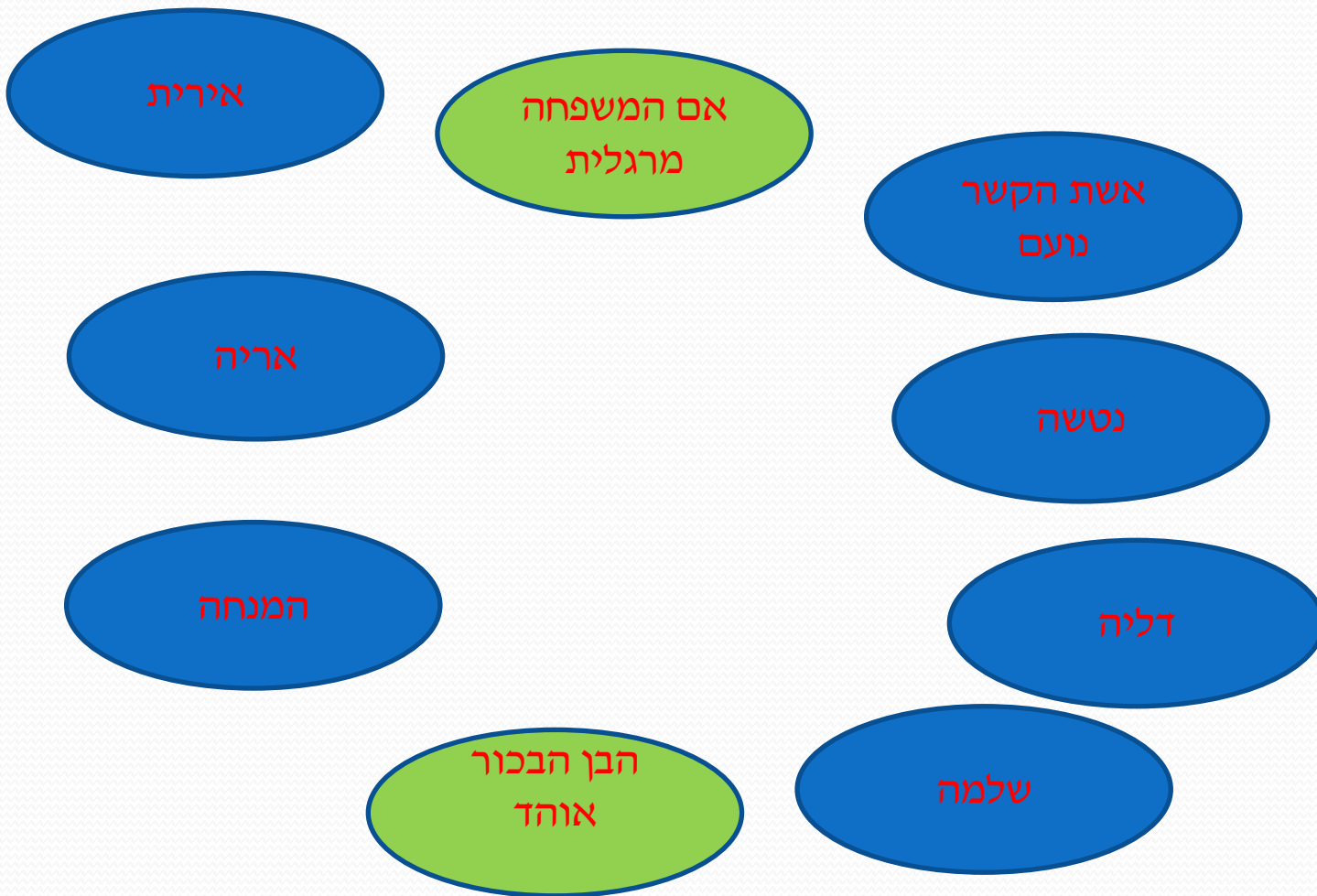


# גיבוש נורמות

- מעורבות פעילה וספונטנית
- קבלה לא שיפוטית
- חשיפה עצמית
- הקשבה ואמפאטיה
- סובלנות
- שמירת סודיות
- הצגת מודל אישי - פתיחות, חיוך, הומור, רוגע

# בנית תהליך

- לעודד התבוננות עצמית
- לעודד ביטוי עצמי אותנטי
- התעניינות ברגשות, תחושות ומחשבות ולא דיון ברמה  
האינטלקטואלית
- מה עוד נאמר - שפת הגוף



# סיעור מוחות

## לעודד שונות דעות

### ● טכניקות

- שאלות - האם מישהו רואה זאת באופן שונה? האם יש נקודות מבט נוספות?
- שתיקה - 5 שניות של PAUSE לאחר שמביעים רעיון
- הרחבה - האם אתה מוכן להסביר/לתת דוגמה/למה אתה מתכוון/להרחיב/לומר עוד/ בבקשה תאר/אני לא מבין
- משמעת - באופן מילולי ובלתי מילולי

# ניהול קונפליקטים

- זיהוי כוחות המאיימים על הלכידות הקבוצתית ומחייבים

התערבות המנחה

- שפה - בידי המנחה כאזמל ביד מנתח

# אחריות אתית

- הסכמה מדעת - השתתפות או פרישה מהמחקר בכל רגע נתון
- הדדיות ושותפות - קשרי אמון הדדיים בין החוקר למשתתפים
  - הנחקרים חשופים בפני החוקר אך גם החוקר בפני הנחקרים
  - הנתונים שייכים לנחקרים
- פרטיות ואנונימיות - מחויבות החוקר להגן על פרטיות הנחקרים
- מקצועיות

# 3. עיבוד הנתונים

- כתיבת רשמים

- תמלול